

Emotional Growth Improvement in Nursing Students based on Growing up and Role Modeling Theories

Fatemeh Rostami¹, Abbas Ebadi², Morteza Khaghanizade³, Jamileh Mokhtari Nouri^{4*}

1- PhD of Nursing. Instructor, Islamic Azad University, Bonab Branch, Bonab, Iran.

Orcid: 0000-0002-7967-7078

2- Professor of Nursing, Behavioral Sciences Research Center, Life style institute, Nursing Faculty, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Orcid: 0000-0002-2911-7005

3- Associate Professor of Nursing. Faculty of Nursing, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Orcid: 0000-0003-2404-2857

4- Associate Professor of Nursing, "Medicine, Quran and Hadith Research Center, Nursing Faculty, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Orcid: 0000-0001-9609-7684

*Corresponding Author: Jamileh Mokhtari Nouri, Associate Professor of Nursing, "Medicine, Quran and Hadith Research Center, Nursing Faculty, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Email: jamilmokhtari@yahoo.com

Received: 7 Jan 2022

Revised: 7 March 2022

Accepted: 8 April 2022

Abstract

Introduction: Considering the importance of communication skills in nursing educators, in terms of having educational and practical experiences and amenability as well as student acceptance as a mentor, have an important role in shaping students' behavior including emotional growth behaviors. The aim of this study was to improve the emotional growth of nursing students based on growing up and role modelling theories.

Methods: The present study was a collaborative action research. All of freshmen undergraduate nursing students from the faculty of nursing in 2015 (n=30), Baqiyatallah University of Medical Sciences, entered into the study. After developing a standard and valid questionnaire, the emotional development was assessed. Strategies for improving emotional growth were identified by relevant literature reviews, interview sessions with faculty members and group discussions with target student. In the implementation step, some of the feasible strategies were conducted. Students' emotional development was measured in 4 times (at the beginning of the study (March 2015), twice during the study and once at the end of the study (February 2017)).

Results: The total score of emotional growth of students was 90.9 ± 18.9 . In the planning phase, after conducting directed content analysis of interviews and group discussions, solutions were identified. The main strategies identified were effective communication, motivation, self-esteem and positive identity. After completing some strategies at the implementation stage, finally their emotional growth scores in the areas positive identity, effective communication and motivation, as well as the total score of emotional development of students at different times were higher than baseline. Over the two years the total score of students' emotional growth was increased from 90.9 ± 18.9 to 97.9 ± 11.9 .

Conclusions: Using effective strategies such as creating a suitable environment for effective interaction between lecturers and students, and helping to increase self-esteem and motivation in students can be helpful in students' emotional growth improvement.

Keywords: Collaboration Action Research; Emotional Development; Nursing Students; Growing up; Role Modeling.

Issn/ © 2022 The Authors. Published by Iranian Nursing Association.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

How to cite this article: Rostami F, Ebadi A, Khaghanizade M, Mokhtari Nouri J. Emotional Growth Improvement in Nursing Students based on Growing up and Role Modeling Theories. Journal of Nursing Education. 2022, 11(2): 44-52. [Persian]

بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری مبتنی بر نظریه رشد بخشیدن و الگوشدن

فاطمه رستمی^۱، عباس عبادی^۲، مرتضی خاقانی زاده^۳، جمیله مختاری نوری^{۴*}

۱- دکتری پرستاری، مربی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران.

۲- استاد پرستاری، مرکز تحقیقات علوم رفتاری، انستیتو سبک زندگی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران.

۳- دانشیار پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران.

۴- دانشیار پرستاری، مرکز تحقیقات طب قرآن و حدیث، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: جمیله مختاری نوری، دانشیار پرستاری، مرکز تحقیقات طب قرآن و حدیث، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران.

ایمیل: jamilmokhtari@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱/۱۹

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۰/۱۲/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۷

چکیده

مقدمه: با توجه به نقش مهم مهارت های ارتباطی در پرستاری، مربیان پرستاری از نظر داشتن تجارب آموزشی، عملی و احساس مسئولیت، همچنین پذیرش به عنوان الگو از سوی دانشجویان، نقش مهمی در شکل گیری رفتار دانشجویان و از جمله رفتارهای مربوط به رشد عاطفی به عهده دارند. این مطالعه باهدف بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری مبتنی بر نظریه رشد بخشیدن و الگوشدن انجام شد.

روش کار: مطالعه حاضر یک اقدام پژوهی مشارکتی بود. تمامی دانشجویان کارشناسی پرستاری ورودی بهمن ۱۳۹۳ شاغل به تحصیل (۳۰ نفر) در دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) در این مطالعه مشارکت داشتند. پس از طراحی پرسشنامه استاندارد و قابل اعتماد، وضعیت رشد عاطفی مورد سنجش قرار گرفت. راهکارهای قابل اجرای بهبود رشد عاطفی با استفاده از مرور متون مرتبط، مصاحبه با اساتید و جلسات بحث گروهی با دانشجویان گروه هدف مشخص شد. در مرحله اجرا برخی از راهکارهایی که قابلیت اجرا داشتند مورد اجرا قرار گرفتند. رشد عاطفی دانشجویان در ۴ زمان (در ابتدای مطالعه (اسفند ماه ۱۳۹۴)، دو بار در طول مطالعه و در انتهای مطالعه (بهمن ماه ۱۳۹۶) سنجیده شد.

یافته ها: نمره کل رشد عاطفی دانشجویان در ابتدای مطالعه $18/9 \pm 9/9$ بود. عمده راهکارهای مشخص شده در مرحله برنامه ریزی، در زمینه ارتباط موثر، انگیزه، اعتماد به نفس و حس هویت مثبت بودند که پس از اجرای برخی راهکارها در مرحله اجرا، در نهایت نمرات رشد عاطفی در حیطه های هویت مثبت، ارتباط موثر و انگیزه و همچنین نمره کل رشد عاطفی دانشجویان پرستاری در زمان های مختلف نسبت به قبل افزایش یافت؛ به طوری که در طول دو سال نمره کل رشد عاطفی دانشجویان از $18/9 \pm 9/9$ به $11/8 \pm 9/9$ افزایش یافت.

نتیجه گیری: با بکارگیری اقداماتی در جهت بهبود رشد عاطفی مانند ایجاد محیط مناسب برای تعاملات موثر بین اساتید و دانشجویان و کمک در جهت افزایش اعتماد به نفس و انگیزه در دانشجویان، می توان به بهبود رشد عاطفی دانشجویان کمک کرد.

کلید واژه ها: اقدام پژوهی مشارکتی، رشد عاطفی، دانشجویان پرستاری، نظریه رشد بخشیدن و الگو شدن.

مقدمه

یعنی دانشجویان مهارت های اجتماعی و عاطفی را همراه دانش علمی رشته خود فرا نمی گیرند و این برای تربیت بهترین و درخشان ترین کارشناسان فنی (به عنوان مثال، هنر، علوم، کسب و کار، آموزش، مهندسی، موسیقی، دندانپزشکی، قانون و داروخانه) کافی نیست. دانشگاه ها

گرچه آموزش عالی به طور کلی برای توسعه دانش علمی دانشجویان اهمیت دارد، رهبران آن به طور مرتب مورد انتقاد قرار می گیرند که دانشجویان را برای انواع نقش ها و رهبری که نیاز سازمان ها است، آماده نمی کنند [۱].

مختاری و همکاران (۱۳۹۳) تحقیقی با عنوان تبیین فرایند الگومحوری در آموزش دانشجویان پرستاری: ارائه مدل کاربردی مبتنی بر تئوری رشدبخشیدن و الگوشدن انجام داده‌اند [۱۳]. این مطالعه نشان داد که فرایند الگومحوری به‌طور ناخودآگاه، غیرارادی، پویا و دارای روند پیشرونده مثبت در راستای تسهیل رشد همه‌جانبه دانشجوی پرستاری در حال رخ دادن است. همچنین در این مطالعه، راهبردهایی جهت تسهیل رشد فردی دانشجویان در سه بعد عقلانی، عاطفی و معنوی بیان شده است.

رشد عاطفی یعنی ارتقای حس همدلی، اعتماد و شایستگی در ارتباطات با دیگران و پذیرش نقش دیگران [۱۴] که می‌تواند به ارتقای فرد و حرفه کمک کند [۱۵]. رشد عاطفی با «ارتباطات مؤثر»، «القای حس هویت مثبت» و «عشق ورزیدن به دیگران» یعنی از طریق «تعاملات اثربخش»، امکان‌پذیر است [۹]. با توجه به تعریف رشد عاطفی، این مقوله در آموزش و یادگیری نیز اهمیت پیدا می‌کند زیرا به نظر می‌رسد این سه جزء (ارتباط، هویت مثبت و عشق ورزی) از عوامل مؤثر در دستیابی به اهداف آموزشی هستند [۱۴].

این مطالعه باهدف بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری مبتنی بر نظریه رشد بخشیدن و الگوشدن انجام شد. از آنجایی که در این مطالعه از همفکری و مصاحبه با افراد درگیر در موضوع و در محیط واقعی شامل اساتید و دانشجویان در مورد تجربیات و مشکلات درک شده توسط ایشان در زمینه رشد عاطفی، بهره‌گرفتم از رویکرد کیفی (اقدام پژوهشی مشارکتی) استفاده شد.

روش کار

مطالعه حاضر یک اقدام پژوهی مشارکتی بود. محیط پژوهش دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) بود. جامعه پژوهش، اعضای هیئت‌علمی و تمامی دانشجویان پرستاری ورودی بهمن ۹۳ دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) بودند. معیار ورود دانشجویان شاغل به تحصیل بودن، مهمان نبودن، آشنا بودن با شرایط رابطه استاد راهنما و دانشجو و تمایل به شرکت در مطالعه بود. معیار ورود اساتید عبارت بود از: استاد راهنما بودن دانشجویان ورودی بهمن ۱۳۹۳ و تمایل به همکاری در مطالعه. تعداد دانشجویان سی نفر شامل چهار نفر زن و ۲۶ نفر مرد بود و ۹ نفر از اساتید و مربیانی که به عنوان منتور یا راهنمای دانشجویان معرفی

باید به رشد تمامی جنبه‌های دانشجویان (فکری، عاطفی و اجتماعی) توجه کنند تا بهتر بتوانند فارغ‌التحصیلان را برای موفقیت‌های آینده آماده کنند. این نیازمند مربیانی است که رویکردشان به یادگیری به عنوان فرایندی است که دانشجویان در آموزش و یادگیری مشارکت داشته باشند و ارتباط مؤثری بین مربیان و دانشجویان وجود داشته باشد [۲،۳]. دانشجویانی که قادرند توانایی خود را در درک خودشان و جهان اطرافشان توسعه دهند و روابط معنی‌دار و تغییرات مثبت ایجاد کنند، در دانشگاه، کار و زندگی، مزیت دارند [۴]. توجه به نیازهای دانشجویان در تدوین برنامه‌های آموزشی بسیار اهمیت دارد.

مطابق نظریه‌های انسان‌گرایی، مانند مدل کارل راجرز و مازلو، مربیان تعلیم و تربیت باید برنامه‌های درسی، روش‌های آموزش و شیوه‌های ارزشیابی خود را بر اساس خصوصیات خودشکوفایی و رفتارهای آن تنظیم و اجرا کنند. تبدیل توانایی‌های بالقوه افراد به اعمال کیفی شخصی، توجه به نیازهای شناختی و عاطفی و سرانجام دست یافتن به خود شکوفایی و استقلال رأی و عمل و تسهیل رشد همه‌جانبه و رسیدن به توانایی خودسنجی باید در برنامه‌های آموزشی گنجانده شود [۵].

نقش اساتید و مربیان در آموزش تئوری و بالینی دانشجویان امری بدیهی بوده و آن‌ها با داشتن تجربیات آموزشی، عملی و احساس مسئولیت نقش مهمی در موفقیت‌آمیز بودن آموزش دانشجویان پرستاری دارند [۶،۷]. همچنین مربیان پرستاری از این نظر که به‌عنوان الگو در شکل‌گیری رفتارهای دانشجویان تأثیر بسزایی دارند، از اهمیت زیادی برخوردارند. الگومحوری راهبرد پذیرفته شده برای انتقال نگرش‌ها و رفتارهای حرفه‌ای از مربیان پرستاری به دانشجویان است [۸،۹]. همه مربیان و دانشجویانی که از روش الگومحوری استفاده کرده‌اند، از آن به عنوان روشی اثربخش و لذت‌بخش یاد می‌کنند [۱۰]. تعامل بین استاد و دانشجو بسیار حائز اهمیت است چرا که اصولاً تدریس با تعامل دوسویه فراگیر و مدرس انجام می‌گیرد. معلم به‌عنوان یاددهنده در خلأ کار نمی‌کند، تجربیات، عواطف، دانش، مهارت‌ها، انگیزش، اعتماد به نفس و تعامل بین معلم و محیط یادگیری که وی در آن قرار دارد همگی بر عملکرد معلم تأثیر دارند [۱۱]. در روش‌های تدریس نوین تأکید بر همکاری و مشارکت بین مربی و دانشجوست. نقش معلمان فقط انتقال دانش مربوطه نیست [۱۲].

فاطمه رستمی و همکاران

همکاری آنان، زمان مناسب را برای انجام مصاحبه در محل کار آنان تعیین کرد. روش اقدام پژوهی شامل چهار مرحله تعریف مشکل، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی است که در این مطالعه به صورت (جدول ۱) انجام شد.

شده بودند و تمایل به همکاری در انجام پژوهش داشتند، وارد مطالعه شدند. با وجود اینکه انتخاب اساتید بصورت دسترس بود، اساتید مشارکت‌کننده از نظر سابقه کار و مقطع تحصیلی و گرایش تحصیلی تنوع داشتند. در گام شناسایی و تعیین مشکل، پژوهشگر با مراجعه حضوری به اعضای هیئت علمی و ارائه توضیحات در ارتباط با پژوهش و جلب

جدول ۱. خلاصه ی روش انجام کار در مراحل مختلف

روش تحلیل	مراحل انجام کار	مرحله ی پژوهش	مراحل اقدام پژوهشی مشارکتی
تحلیل کمی	الف- بررسی میزان رشد عاطفی دانشجوی کارشناسی پرستاری (قبل از تغییر)		
تحلیل محتوای کیفی هدایت شده	ب- بررسی دیدگاه‌ها و تجربیات اعضای هیئت علمی در مورد راهکارهای رشد عاطفی دانشجویان پرستاری (مصاحبه ی انفرادی)	بررسی وضعیت رشد عاطفی دانشجویان پرستاری (تشخیص مشکل با اولویت بندی آن)	شناسایی و تعیین مشکل
تحلیل محتوای کیفی هدایت شده	ج- بررسی دیدگاه‌های دانشجویان کارشناسی پرستاری در مورد راهکارهای رشد عاطفی دانشجویان پرستاری (بحث متمرکز گروهی، بحث متمرکز گروهی غیررسمی)		
استخراج و رتبه بندی طبقات و درون مایه‌ها	تشکیل جلسه با اعضای تیم تحقیق مرور متون مرتبط برای استخراج راهکارهای بیشتر	ارائه ی راهکارهای بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری	برنامه ریزی
-	الف- ایجاد گروه تلگرامی جهت ارسال پیام‌ها و ویدئوهای مرتبط با رشد عاطفی برای دانشجویان ب- تهیه و در اختیار قرار دادن خلاصه از کتاب شادمانی درونی برای دانشجویان و اساتید ج- تهیه و در اختیار قرار دادن ویدئوهای انگیزشی مرتبط با موضوع رشد عاطفی برای دانشجویان و اساتید	تدوین راهکارهای اجرایی	اجرا
تحلیل کمی داده‌ها	بررسی رشد عاطفی دانشجوی کارشناسی پرستاری (بعد از تغییر)	بررسی وضعیت رشد عاطفی دانشجویان پرستاری	ارزشیابی

دیدگاه‌ها و تجربیات اعضای هیئت علمی در مورد راهکارهای رشد عاطفی دانشجویان پرستاری با اساتید مصاحبه گردید. مصاحبه‌ها با اساتید حتی‌الامکان در اتاق خود مری که دارای فضای فیزیکی مناسب از نظر بی‌سروصدا بودن انجام و ضبط می‌شد. مدت زمان مصاحبه‌ها به‌طور متوسط ۴۰ دقیقه و تعداد مصاحبه‌ها ۵ مورد بود. تمام مصاحبه‌های ضبط‌شده به دقت پیاده شدند و در نرم‌افزار MAXQDA-10 برای کدگذاری وارد و با رویکرد تحلیل محتوی کیفی تحلیل شدند. قبل اجرای اقدام پژوهی، برای اندازه گیری رشد عاطفی دانشجویان پرسشنامه ای با روایی و پایایی مورد قبول ساخته شد. برای تهیه پرسشنامه از ابزارهای موجود مرتبط با موضوع رشد عاطفی و متون مرتبط با موضوع، استفاده شد. این پرسشنامه ۲۱ سوال و هر سوال ۶ گزینه

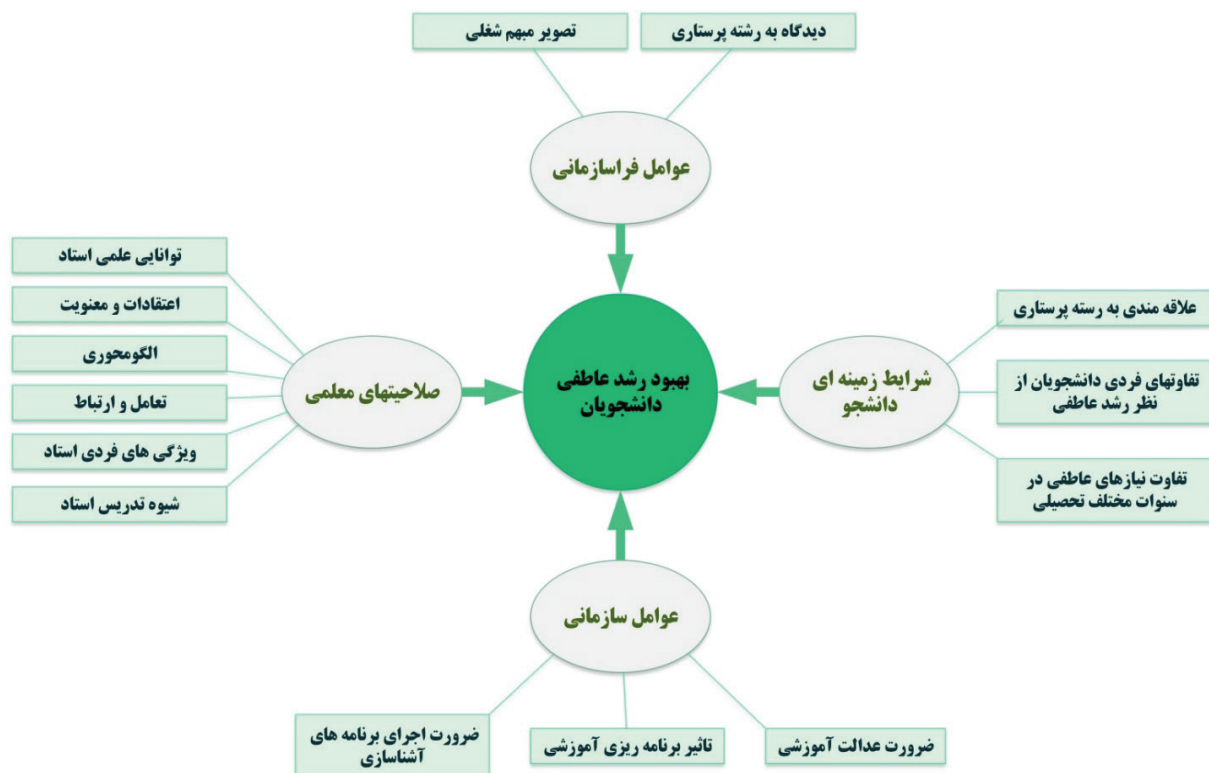
در مرحله شناسایی و تعیین مشکل، دو جلسه بحث در گروه متمرکز به‌صورت جداگانه برای دانشجویان پسر (۶ نفر) و دختر (۳ نفر) برای دانشجویانی که اعلام آمادگی برای شرکت در بحث داشتند، تشکیل شد. بحث با این سؤال آغاز شد: «اساتید و دانشگاه چطور می‌توانند به رشد شما کمک کنند؟» و بعد با سؤالات کاوشگرانه تجربیات مرتبط با رشد عاطفی را به دست آوردیم. در طی بحث گاهی موقعیتی فراهم شد که سؤالات کنکاشی (Probing) پرسیده شود. از طرفی پژوهشگر با بهره‌گیری از مهارت‌های مصاحبه مثل بازتاب (Reflection) و نقل بیان (Paraphrasing) و جملات پیگیری‌کننده مثل «بیشتر توضیح دهید، برای من یک مثال بزنید، منظورتان چیست؟» بررسی‌های بیشتری انجام می‌داد. در مرحله شناسایی و تعیین مشکل، با هدف بررسی

داشت که نمرات هر دانشجو از ۲۱ تا ۱۲۶ می تواند باشد که نمرات بالاتر، رشد عاطفی بالاتر را نشان می دهد. پرسشنامه چهار حیطه هویت مثبت با ۷ سوال، اعتماد به نفس با ۵ سوال، ارتباط موثر با ۴ سوال و انگیزه با ۵ سوال دارد. نحوه ساخت و ارزیابی پرسشنامه در جای دیگر به چاپ رسیده است [۱۶]. با استفاده از این پرسشنامه، رشد عاطفی دانشجویان در ۴ زمان (یک بار در ابتدای مطالعه (اسفند ماه ۱۳۹۴)، دو بار در طول مطالعه (آبان ماه ۱۳۹۵ و خرداد ماه ۱۳۹۶) و یک بار در انتهای مطالعه (بهمن ماه ۱۳۹۶) سنجیده شد. نتایج بصورت میانگین و انحراف معیار محاسبه و گزارش گردید. قبل از شروع مطالعه، مجوز انجام مطالعه از معاونت پژوهش دانشکده و دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) اخذ گردید کد اخلاق: IR.BMSU.REC.1394.142. به شرکت کنندگان در مطالعه اختیاری بودن در مطالعه و محرمانه ماندن اطلاعات بیان گردید.

یافته ها

در ابتدای مطالعه میانگین نمرات هویت مثبت، اعتماد به نفس، ارتباط موثر، انگیزه و نمره کل رشد عاطفی به ترتیب $۲۸/۱ \pm ۶/۵$ ، $۲۲/۵ \pm ۵/۴$ ، $۱۸/۰ \pm ۴/۴$ ، $۲۲/۳ \pm ۴/۷$ و $۹۰/۹ \pm ۱۸/۹$ بدست آمد. با توجه به حداکثر نمره قابل اکتساب (نمره ۱۲۶)، دانشجویان بطور متوسط حدود ۷۱ درصد نمره کامل را کسب کردند و به نظر انجام اقداماتی برای افزایش رشد عاطفی نیاز بود.

بر اساس تحلیل اولیه مصاحبه‌ها و بحث‌های متمرکز گروهی ۴۱۳ کد به دست آمد و درون‌مایه‌های به‌دست‌آمده از پاسخ شرکت‌کنندگان در زمینه‌ی عوامل مؤثر در بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری دانشگاه بقیه‌الله مشخص شد که شامل این موارد بودند: «عوامل مربوط به دانشجوی»، «صلاحیت‌های معلمی»، «عوامل سازمانی» و «عوامل فراسازمانی». (شکل ۱)

شکل ۱: درون مایه های استخراج شده

همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود هم در نمره کل و هم در ابعاد رشد عاطفی نمرات افزایش داشته‌اند.

نتایج تغییرات رشد عاطفی در دانشجویان در طول زمان‌های مختلف مطالعه در (جدول ۱) نشان داده شده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمرات ابعاد رشد عاطفی در زمان‌های مختلف مطالعه در دانشجویان

زمان	اسفندماه ۱۳۹۴	آبان ماه ۱۳۹۵	خردادماه ۱۳۹۶	بهمن ماه ۱۳۹۶
تعداد نمونه	۲۲	۲۷	۱۷	۲۵
ابعاد رشد عاطفی				
هویت مثبت	۲۸/۱ ± ۶/۵	۲۹/۲ ± ۵/۶	۳۰/۵ ± ۶/۹	۳۱/۲ ± ۵/۴
اعتمادبه‌نفس	۲۲/۵ ± ۵/۴	۲۳/۵ ± ۴/۵	۲۴/۷ ± ۳/۹	۲۳/۴ ± ۳/۷
ارتباط مؤثر	۱۸/۰ ± ۴/۴	۱۸/۲ ± ۳/۰	۱۸/۵ ± ۳/۷	۱۹/۶ ± ۲/۲
انگیزه	۲۲/۳ ± ۴/۷	۲۲/۳ ± ۴/۰	۲۲/۵ ± ۴/۷	۲۴/۰ ± ۲/۸
نمره کل رشد عاطفی	۹۰/۹ ± ۱۸/۹	۹۳/۳ ± ۱۴/۵	۹۶/۲ ± ۱۵/۹	۹۸/۱ ± ۱۱/۸

بحث

هدف مطالعه حاضر بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری مبتنی بر نظریه رشد بخشیدن و الگوشدن بود. نتایج مطالعه نشان داد که هم در نمره کل و هم در ابعاد رشد عاطفی نمرات دانشجویان افزایش داشت.

بر اساس مدل جامع مراقبت‌های بهداشتی، انسان‌ها دارای ابعاد زیست‌شناختی، اجتماعی، روان‌شناختی و معنوی هستند. محققین در آموزش پرستاری، باید یادگیری پنهان را که به طور هم زمان با برنامه‌های متداول و معمول آموزشی همراه هستند، تأیید کنند. آن‌ها همچنین باید بتوانند رشد انسانی در ابعاد مختلف را در دانشجویان ترویج و تسهیل کنند. فردی که به رشد عاطفی کامل رسیده باشد در زندگی اجتماعی توانایی برقراری ارتباط صحیح با دیگران را دارد و توانایی پذیرش مسئولیت در قبال خود و دیگران را نیز پیدا می‌کند و در تعامل با دیگران موفق است؛ خودخواه و خودمحور نیست و توانایی تطبیق با شرایط و محیط پیرامونش را دارد [۱۷].

قدمی و همکاران [۱۸] نشان داده‌اند که از دیدگاه دانشجویان، بعضی ویژگی‌های آموزشی استاد که نمایانگر مهارت‌های تدریس اوست و همچنین بعضی ویژگی‌های اخلاقی و فردی که نشانگر روابط انسانی است در برقراری ارتباط مؤثر نقش دارند. همچنین تعاملات استادان و دانشجویان با میزان سرمایه‌های آن‌ها در بیرون و درون فضای آکادمیک رابطه مثبت و معناداری دارد [۱۹]. در مطالعه حاضر دانشجویان بطور متوسط حدود ۷۱ درصد نمره کامل را کسب کردند و به نظر انجام اقداماتی برای افزایش رشد عاطفی نیاز بود. با توجه به تحلیل مصاحبه‌ها و بحث‌های متمرکز گروهی، عوامل مؤثر در بهبود رشد عاطفی دانشجویان پرستاری شامل این موارد بود: «عوامل مربوط به دانشجو»، «صلاحیت‌های معلمی»، «عوامل سازمانی» و «عوامل فرا سازمانی».

راهکارهای بدست آمده برای بهبود رشد عاطفی دانشجویان شامل: ارتباط مبتنی بر احترام، ارتباط باز، حفظ کرامت، سخن گفتن شیوا همراه با شور در کلاس درس و شوخ‌طبعی بود. ارتباط مبتنی بر احترام یکی از ضروریات یک آموزش مؤثر است؛ همه دانشجویان نیاز دارند که کرامت و شأن آن‌ها حفظ شود [۲۰] و به آن‌ها احترام گذاشته شود. احترام گذاشتن به دانشجو از ویژگی‌های تدریس اثربخش است [۲۱] و در صورتی که ارتباط احترام‌آمیز بین دانشجو و استاد برقرار نشود، آموزش به مخاطره می‌افتد. مطالعات نشان داده‌اند که اساتید برتر به دانشجویانشان احترام می‌گذارند، احساس مسؤلیت نسبت به آن‌ها دارند، در دانشجویانشان ایجاد انگیزه می‌کنند و خودکارآمدی و مفهوم شخصی را در دانشجویان ارتقا می‌دهند. Andrews and Wallis (۱۹۹۹) اذعان می‌کنند که از مشخصه‌های کلیدی منتور خوب، احترام و مهارت‌های بین فردی است [۱۲]. همچنین احترام و پذیرش دو طرفه، الگوسازی، گفتگو، بازخورد و تعهد به دنبال یادگیری حمایتی و راهبردهای تدریس پرسپتورها موجب افزایش اعتماد به نفس دانشجویان می‌شود [۲۲]. همچنین خشنودی معلم از کار خود می‌تواند به دلیل حفظ احترام متقابل باشد [۱۱].

علاوه بر این‌ها آگاهی از شخصیت دانشجویان، داشتن ثبات رفتاری و ارتباطات سالم با دانشجو ضروری است. مرور منابع نشان می‌دهد که برای برقرار کردن تعاملات مؤثر و احترام گذاشتن به دیگران، فرد باید دارای سلامت روان باشد [۲۳]. اگر استاد از دانشجویانش انتظار احترام دارد، داشتن ثبات رفتاری مهم است. دانشجویان نیاز دارند که بدانند که همیشه و به طور دقیق از آن‌ها چه انتظاری دارند و نباید برای آن‌ها سؤال باشد که اگر به انتظارات دسترسی پیدا نکنند چه اتفاقی خواهد افتاد؟ ثبات رفتاری در تدریس به این معنی است که دانشجو می‌داند که

استادش چه انتظاری دارد [۱۴]. اصولاً شفاف عمل کردن در فرایندهای مختلف آموزش لازمه تدریس اثربخش است [۱۱]. دانشجویان در یک کلاس باثبات، احساس امنیت می‌کنند و از این رو می‌توانند بر آنچه مهم است، تمرکز کنند نه بر این که خلق معلم در آن روز خاص چگونه است. دانشجویان به اساتید بی‌ثبات احترام نمی‌گذارند و با اساتید غیر ملایم مشکل واقعی دارند [۱۴].

سخن گفتن شیوا همراه با شور و هیجان مریبان‌الگو در کلاس درس، نشانه برتری آن‌ها در آموزش و داشتن انگیزه است که منابع چنین می‌گویند: شیوایی بیان یکی از مهمترین خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان است [۲۴] از نظر روانی شوخی را با عزت نفس، خلاقیت، تفکر جانبی، انعطاف‌پذیری، خلق مثبت [۲۵] و برخی نکات مثبت روانی دیگر مانند کاهش افسردگی مرتبط دانسته‌اند [۱۳، ۲۶]. از نظر اجتماعی، شوخ‌طبعی باعث بهبود مهارت‌های بین فردی و یافتن منابع حمایتی و دوستان می‌شود، شوخ‌طبعی را می‌توان با آموزش افزایش داد [۲۵].

نمرات رشد عاطفی در حیطه‌های هویت مثبت، ارتباط مؤثر و انگیزه و همچنین نمره کل رشد عاطفی دانشجویان پرستاری در زمان‌های مختلف نسبت به قبل افزایش نشان داد به طوری که در طول دو سال، نمره کل رشد عاطفی دانشجویان از ۹۰/۹ به ۹۷/۹ افزایش یافت. در دنیایی که چالش‌های پیش روی ما به طور فزاینده‌ای پیچیده و درونی هستند و به نظر می‌رسد که راه حل‌های جهانی به محدودیت رسیده‌اند، اقدام پژوهی می‌تواند منجر به درک نوآورانه و پاسخ‌های منطقی شود [۲۷]. در مورد رشد عاطفی نیز با توجه به پیچیدگی و درونی بودن این موضوع نیاز به راهکارهای نوآورانه و برخاسته از متن بود. اقدام پژوهی که به عنوان روشی جذاب برای محققان آموزشی و مدرسان به منظور بهبود کیفیت فرایند آموزشی در کلاس‌های درس به کار می‌آید [۲۸]، مورد توجه محقق قرار گرفت تا با پیروی از چرخه‌های اقدام پژوهی ابتدا به تبیین مشکل و سپس برنامه‌ریزی و اقدام و در پایان به ارزشیابی و تاثیر اقدامات انجام یافته بر رشد عاطفی دانشجویان بپردازد. در نهایت با پیمودن گام‌های اقدام پژوهشی در این مطالعه رشد عاطفی دانشجویان افزایش قابل توجهی یافت.

اعتماد به نفس رکنی اساسی در سلامت روان و رشد عاطفی محسوب می‌شود که بر عملکرد انسان، به خصوص عملکرد شغلی او تاثیر می‌گذارد. مطالعات نشان داده‌اند

که ابراز وجود تاثیر زیادی بر بهبود و ارتقا اعتماد به نفس دانشجویان دارد [۲۹، ۳۰]. دانشجویان با شرکت در جلسات هم‌اندیشی با اساتید، مسئولان دانشکده و دانشگاه، شرکت در اردو‌ها به همراه اساتید می‌توانند ابراز وجود کنند و اعتماد به نفس آنها بهبود می‌یابد و در نهایت رشد عاطفی شان افزایش می‌یابد. همچنین خواندن کتاب و دیدن سخنرانی‌های انگیزشی می‌تواند در رشد فردی اساتید و دانشجویان تاثیر بگذارد و در نهایت رشد عاطفی دانشجویان را بهبود بخشد، چرا که تعاملات استادان و دانشجویان با میزان سرمایه‌های آن‌ها در بیرون و درون فضای آکادمیک رابطه مثبت و معناداری دارد [۱۹].

محدودیت مطالعه حاضر این بود که بعلاوه کم بودن تعداد نمونه و تفاوت تعداد نمونه در مراحل مختلف اندازه‌گیری رشد عاطفی، امکان استفاده از آزمون‌های آماری فراهم نشد. همچنین نبود گروه کنترل، نسبت دادن تغییرات به مداخلات انجام شده را مشکل می‌کند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که رشد عاطفی نمرات دانشجویان با مداخلات مؤثر افزایش می‌یابد. لذا به‌کارگیری اقداماتی در جهت بهبود رشد عاطفی مانند ایجاد محیط مناسب برای تعاملات مؤثر بین اساتید و دانشجویان و کمک در جهت افزایش اعتماد به نفس و انگیزه در دانشجویان، می‌تواند به بهبود رشد عاطفی دانشجویان کمک کند. اما با توجه به نیاز به زمان و امکانات و صرف هزینه برای انجام اقدامات، باید زیرساخت‌های مناسب در جهت این مهم فراهم آید که امید است در برنامه‌ریزی‌های کلان این رشته مدنظر قرار گیرد. پیشنهاد می‌گردد مطالعات مداخله‌ای شاهد دار تصادفی در این خصوص صورت گیرد تا شواهد کافی بدست آید.

سپاسگزاری

این مقاله بخشی از نتایج پایان‌نامه دکتری تخصصی پرستاری در دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) بود و با کد اخلاق IR.BMSU.REC.1394.142 به تصویب رسیده است. از تمامی اساتید و دانشجویان مشارکت‌کننده در مطالعه سپاسگزاری می‌کنیم.

تضاد منافع

بین نویسندگان هیچگونه تضاد منافی وجود ندارد.

References

1. Jaeger AJ. Job competencies and the curriculum: An inquiry into emotional intelligence in graduate professional education. *Research in Higher Education*. 2003; 44(6):615-39. <https://doi.org/10.1023/A:1026119724265>
2. Harward DW. Engaged learning and the core purposes of liberal education: Bringing theory to practice. *Liberal Education*. 2007; 93(1):6-15.
3. Swaner LE. Linking engaged learning, student mental health and well-being, and civic development: A review of the literature. *Liberal education*. 2007; 93(1):16-25.
4. Whitt EJ, Schuh JH, Kinzie J, Kuh GD. Student success in college: Creating conditions that matter. Jossey-Bass; 2013.
5. Safavi A. Methods, techniques, models of teaching. Tehran: Samt Publications. 2006; 116.
6. Shahbazi L, Salimi T. Situation of clinical training views of nursing & midwifery students. *Journal of shahid sadoughi university medical Sciences Yazd*. 2000;8(2):97-103. (Persian).
7. Mohebbi Noubandegani Z, Rambod M, Hashemi F, Mohammadi HR, Najafi Dolatabad S, Setoudeh G. View point of the nursing students on challenges in clinical training, Shiraz, Iran. *Hormozgan medical journal*. 2012; 16(5): 415-21.
8. Bidwell AS, Brasler ML. Role modeling versus mentoring in nursing education. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*. 1989; 21(1): 23-5. <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.1989.tb00093.x>
9. Perry RB. Role modeling excellence in clinical nursing practice. *Nurse education in practice*. 2009; 9(1): 36-44. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2008.05.001>
10. Lamb PD. Application of the modeling role-modeling theory to mentoring in nursing. Doctoral dissertation, Montana State University-Bozeman, College of Nursing, 2005.
11. H. Abdollahi. An introduction to the teaching methods. Tehran: Allameh Tabatabai University publisher; 2008.
12. Verst AL. Outstanding teachers and learner-centered teaching practices at a private liberal arts institution. The University of Arizona; 2010.
13. Mokhtari Nouri J, Ebadi A, Alhani F, Rejeh N. Experiences of role model instructors and nursing students about facilitator factors of role-modeling process: A qualitative research. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*. 2014; 19 (3):248.
14. Duchscher JE. Bending a habit: critical social theory as a framework for humanistic nursing education. *Nurse Education Today*. 2000; 20(6): 453-62. <https://doi.org/10.1054/nedt.2000.0492>
15. Bang KS, Kang JH, Jun MH, Kim HS, Son HM, Yu SJ, Kwon MK, Kim JS. Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse education today*. 2011; 31(1): 72-5. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2010.03.019>
16. Rostami F, Nouri JM, Ebadi A, Khaghanizade M. Development and psychometric evaluation of an emotional growth questionnaire for university students. *Health promotion perspectives*. 2018; 8(4): 303-307. <https://doi.org/10.15171/hpp.2018.43>
17. W.W. Hartup, Z. Rubin. Relationships and development. Abingdon: Psychology Press; 2013. <https://doi.org/10.4324/9780203781760>
18. A. Ghadami, B. Salehi, S. Sajadi, Naji. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iranian Journal of medical Education*. 2007; 7(1): 149-53.
19. Bagheri Heidari F. A Study on the effective factors on the student's lectures' communication in some Iranian universities. *Iranian Journal of Sociology*. 2014; 15(4): 153-72.
20. L. Campbell. Effects of implementing the Discipline with Dignity classroom management model on the number of discipline referrals in K-2 classrooms in a Mid-Southern State: Union University; 2005.
21. Abdollahi B, Heidari S. Factors related to the empowerment of faculty members: A Case Study Teacher Training University Tehran. *Quarterly Board of Higher Education of Iran*. 2009; 2:111-35.
22. Brown B, O'Mara L, Hunsberger M, Love B, Black M, Carpio B, Crooks D, Noesgaard C. Professional confidence in baccalaureate nursing students. *Nurse Education in Practice*. 2003; 3(3): 163-70. [https://doi.org/10.1016/S1471-5953\(02\)00111-7](https://doi.org/10.1016/S1471-5953(02)00111-7)
23. Choumanova I, Wanat S, Barrett R, Koopman C. Religion and spirituality in coping with breast cancer: perspectives of Chilean women. *The breast journal*. 2006; 12(4):349-52. <https://doi.org/10.1111/j.1075->

[122X.2006.00274.x](https://doi.org/10.22252/ijps.2006.00274.x)

24. Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Koomesh*. 2009; 10(2): 77-84.
25. Shams Esfandabadi H, Hashemian K, Shafiabadi H. Effectiveness of teaching methods on the despair and sense of humor social adjustment of depressed students in Tehran. *Journal of new ideas in educational sciences*. 2007; 3(1): 81-99.
26. Mokhtari Nouri J, Ebadi A, Alhani F, Rejeh N, Ahmadizadeh MJ. Qualitative study of humanization-based nursing education focused on role modeling by instructors. *Nursing & Health Sciences*. 2013; 15(2):137-43. <https://doi.org/10.1111/j.1442->

[2018.2012.00732.x](https://doi.org/10.2018.2012.00732.x)

27. Pettit J. Learning to do action research for social change. *International Journal of Communication*. 2010; 4:820-7.
28. Hine GS. The importance of action research in teacher education programs. *Issues in Educational research*. 2013; 23(2): 151-63.
29. Sajadinejad MS. Effect of assertiveness training on self-esteem and depression in students of Isfahan University of Medical Sciences. *Journal of Birjand University of medical sciences*. 2010;17(4):308-15.
30. Bahreini M, Mohammadi Baghmallaie M, Zare M, Shahamat S. Effect of assertiveness training on self-esteem on nursing students. *Armaghane Danesh*. 2005;10(37):89-96.